

Bokslepp i Universitetsforlagets
kantine 26. august 2010

Tittelen er

«Utviklingshemning og tros- og livssyns- utøvelse»

med undertittel:

Rettigheter og tilrettelegging

Tekst: Sølvi Linde

Foto: Kirkerådet

Redaktører for boken har vært Sølvi Dahle og Tor Ivar Torgauten. Sølvi Dahle er integreringskonsulent i Stavanger bispedømme og daglig leder i Diakonstiftelsen Rogaland. Hun har over 20 års erfaring med tilrettelegging for mennesker med utviklingshemning i Den Norske Kirke. Tor Ivar Torgauten er spesialprest i Borg kommune. Han er teolog med videreutdanning innen fagfeltet utviklingshemning.

Sølvi Dahle.

Tor Ivar Torgauten åpnet boklanseringen med å fortelle at han for mange år siden fikk telefon fra et bofellesskap som ønsket kontakt med en diakon som kunne hjelpe dem å snakke med utviklingshemmede om åndelige ting. Det gav Torgauten en ide om å lage kurs for ansatte og tjenestemottakere om utviklingshemmede og tros- og livssynsutøvelse. Men det var ikke så enkelt; mange, både ansatte og ledere, mente det var direkte mistenkelig å skulle starte opp med slikt.

For Torgauten startet dette en vandring i lovverket, på jakt etter regler som kunne si noe om utviklingshemmedes rett til tros- og livssynsutøvelse. Dem fant han spredt rundt, blant annet i Grunnloven og menneskerettighetene, men tema har i liten grad vært satt på dagsorden. Tjenesteyterne er lite bevisst utviklingshemmedes rett til å utøve sin tro eller livssyn, og erfaringene viser at den enkelte tjenesteyter har stor betydning for om

Tor Ivar Torgauten.

utviklingshemmede har hatt mulighet til tros- og livssynsutøvelse. Slik skal det ikke være.

I de siste årene har en fra myndighetenes side forsøkt å bøte på dette. I Helse- og sosialdepartementets reviderte «Veileder for Individuell plan» i 2007, blir det understreket at retten til ytrings- og trosfrihet skal stå sentralt i utarbeidelsen av planene. Og i Rundskriv 1-6/2009 slås det fast at helse og sosialtjenesten har ansvar for å sikre tilrettelegging av et omsorgstilbud, der også kulturelle og åndelige behov blir ivare tatt, i samsvar med den enkeltes ønske, bakgrunn og tilhørighet.

Den norske Kirke får ros for boken, og Statssekretær Dagfinn Sundsbø ved statsministarens kontor, sier at kirken er i fremste rekke når det gjelder å legge tilbudet til rette, men at nå blir det viktig å få boka ut til det offentlige Norge.

Alle de 430 kommunene i landet skal få tilsendt hver sin bok, på den måten kan

Tor Ivar Torgauten overrekker første eksemplar av boka til statssekretær Dagfinn Sundsbø.

boken bli det redskapet vi håper, både i offentlig omsorg og i institusjonene. Om noen ikke får det tilbudet de har krav på, så er fylkesmannen klageorgan. *«Jeg tror faktisk ikke at det bare er manglende vilje som gjør at brukerne ikke får det tilbudet de har krav på, det er vel så mye manglende kompetanse»*, avslutter Dagfinn Sundsbø.

Boka er skrevet for tjenesteytere i offentlige omsorgstjenester og for studenter ved bachelor i vernepleie og sykepleie. Den vil også være interessant for ledere i tros- og livssynssamfunn, og for nærpersoner til tjenestemottakere.

Forfatterne har fire målsetninger med boken. De ønsker å:

- Dokumentere at det er et samfunnsansvar å sikre at mennesker som mottar omsorgstjenester også får nødvendig bistand, slik at de får mulighet til å utøve sin tro eller sitt livssyn.
- Gi tjenesteytere, foresatte, hjelpeverger og ledere i tros- og livssynssamfunn hjelp til å legge forholdene til rette slik at mennesker med utviklingshemning, og andre med behov for hjelp, får mulighet til å utøve sin tro eller sitt livssyn slik de ønsker.
- Legge grunnlag for god samhandling mellom tjenesteytere innen den offentlige omsorgstjenesten og medarbeidere innenfor tros- og livssyn.

Hanne og Tor H. Mathiassen er fornøyd med en bok som kan gjøre tros- og livssynstilbudet likt for alle over hele landet.

- Inspirere fagmiljøene innen helse og omsorgstjenesten til å sette tema på dagsorden, og utvikle fagfeltet videre i et samarbeid.

Flere forfattere har gitt viktige bidrag til boken. Blant andre har Sissel Bøckmann,

sammen med Tor Ivar Torgauten, prøvd å rydde i de mange begrepene som knyttes til temaet. Begrep som åndelighet, livssyn og menneskesyn blir gjort grundig rede for. Forfatterne konkluderer med at det er store forskjeller i hva det betyr for den

enkelte. Som tjenesteyter er det nødvendig å lytte til den enkeltes opplevelser for å finne ut hva det åndelige innebærer for akkurat denne personen, og la dette være utgangspunktet for hva og hvordan en som tjenesteyter skal tilrettelegge for utøvelse av tro og livssyn.

Dersom retten til tro- og livssynsutøvelse skal være reell, må den enkelte få nødvendige bistand. I kapittel 5 har Tor Ivar Torgauten en gjennomgang av lovverket som viser at tjenesteyter må forsikre seg om at personen får denne hjelpen, og at ledere i kommunene har et særlig ansvar for å se til at tjenesteytere får den nødvendige opplæring. Men, som han sier: – *Å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse handler ikke bare om retten til å ha og praktisere en tro eller et livssyn, det handler også om å bli inkludert i tros- og livssynssamfunn på lik linje med andre.*

Boken har flere kapitler der aktuelle begreper blir drøftet juridisk. I kapittel 6 tar Geir Sverre Braut og Jostein Vist Jr. for seg begrepet faglig forsvarlighet. De vektlegger både krav til faglig forsvarlighet, og omsorgsfullhet, som etter deres vurdering er en viktig del av begrepet, og ser hvordan dette kan både være en garanti og en grense i arbeidet med mennesker med utviklingshemning.

Også taushetsplikten blir grundig gjennomgått. Forfatterne legger vekt på at det i noen sammenhenger, der personen har stort behov for bistand, vil være nødvendig å dele personlige opplysninger med en gruppe nærmere definerte personer. De mener at en ved å unnlate å dele opplysninger, vil kunne hindre en god inkludering. I vurderingen blir den

utviklingshemmedes rett til selv å dele de opplysningene han/hun ønsker slått fast. Videre i kapittelet blir hjelpernes taushetsplikt drøftet på en grundig måte.

Norge er i dag et multikulturelt land og utviklingshemmede som bor her tilhører mange forskjellige tros- og livssynssamfunn. Boken avspeiler dette og bidrag fra andre kristne menigheter, som den katolske kirke og pinsebevegelsen, har fått plass. Også Humanetisk forbund, Buddhismen, Bahá'í-samfunnet og Islam har egne kapitler som beskriver viktige ritualer og andre forhold som har betydning ved utøvelsen av tros- og livssyn.

Viktigst er likevel at boken ikke bare ser på enkeltmenneskets rett til å tros- og livssynsfrihet, men vektlegger hvilke redskaper en kan ta i bruk for å forsøke å sikre rettighetene og en reell inkludering. Boken gir konkrete eksempler på hvordan en kan bruke kartleggingsverktøy for å finne ut om vedkommende ønsker å delta i et trossamfunn, og eventuelt hvilket. Her er eksempler på hvordan en kan bruke Individuell Plan i arbeid med gjennomføring, og Mitt Album som tema for samtaler mellom bruker og tjenesteyter.

Under boksleppet sier Tor Ivar Torgauten litt mer om hva som har vært en viktig drivkraft i arbeidet med boken: *«Fram til nå har tilbud om tros- og livssynsutøvelse vært på tjenesteyternes premisser, og ikke med brukerne i sentrum, og slik kan det jo ikke være! Boken skal dokumentere samfunnsansvaret, den skal hjelpe tjenesteyterne til å legge forholda til rette for brukerne. Og ikke minst skal boken sette hele tematikken på dagsorden for fagfolk. For det er et sovende lovverk vi har i dag, og vi vil vekke det til live!»*